This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

॥ऐतरेय ब्राह्मण॥

॥चित्रनक्षत्रपरिचय॥

Acc no: M 1057.

Title: ऐतरेय ब्राह्मण.

Date: A.D. 1714

पत्रे: 39

K K S U LIBRARY
RAMTEK
441 106
M 1057
Dist. Nagpur

1

Checked 2012

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

श्रीगणेशाय नमः॥ ॥हरिः ॐ॥ ॥अग्निर्वै देवानाम
वमो विष्णुः परमस्तदन्तरेणसर्वाभ्यादेवताभ्यो
वैष्णवपुरोळाशंनिर्वपेद्दीक्षणीयमेकादशक
पालंसर्वाभ्यएवैनंतद्देवताभ्योनन्तरायन्निर्वपंत्यग्नि
वैसर्वदेवतोविष्णुःसर्वदेवताएतद्वैयज्ञस्यात्य
न्तौयदग्निश्चविष्णुश्चैतद्यदाग्नावैष्णवपुरोळा
शन्निर्वपंत्यंतएवैतद्देवान्नघ्नंतिनदाऽऽर्तिमार्च्छति ॥१॥
काद्दशकपालःपुरोळाशोह्यवैनाविष्णूकेनयोस्त

चक्रुषिःकाविलक्षिरित्यसाकपालऽआग्नेयोऽष्टाक्षरा
वैगायत्रीगायत्रमग्नेश्छंदस्त्रिकपालोवैष्णवस्त्रिरुक्तं
विष्णुर्व्यक्रमतसैनयोस्तत्रकूचिःसाविलक्षिरुक्तेवरु
निर्वपेत्तयोर्घृतिश्चितोमन्येतास्यावावसनघृतिश्च
तियोनघृतिश्चतिद्यद्घृतंतत्स्त्रियैपयोयेतंडुला
स्तेपुंसःस्तन्मिथुनंमिथुनेनैवैनंतत्प्रजयापशुभिः
प्रजनतिप्रजात्यैप्रजायतेप्रजयापशुभिर्यऽएवं
वेदारब्धयज्ञोवाऽएषऽआरब्धदेवतोयोदर्शपूर्ण

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मासाक्याय॒ज्ञेतऽआमावा॒स्येनवा॒ऽविषू॒चीपौर्णमासेन
वातस्मिन्नेव॒ऽविषितस्मिन्ब॒र्हिषिदी॒क्षेतैषाऽएॅ॒कादी
क्षासद्द॒र्वासाभिधेनीर॒नु॒ब्रूयात्सद्द॒र्वो वैव्रज॑ाप
तिर्द॒द्द॒र्मासःपंच॒र्तवो॑ हेमन्तशिशिरयोःसमासे
नैतावान्त्संवत्सरःसंवत्सरःप्र॒जाप॑तिःप्र॒जाप॒त्यायतना
शिरवा॒न्नीएधीतियऽएवंवेद॥१॥यज्ञोवेदेवेभ्यऽ
उदक्रामत्तमिष्टिर्नि॒रैषमे॒ल॒न्यद्दिष्टिर्नि॒रैषमे॒च्छं ॥२॥

॥२॥

स्तद्दी॒ना॒ऽनिष्टिर्वैतमन्वविंदन्तुविशयोराध्नो
तियऽएवंवेदाद्भुतमेवैनमेतायदाद्भुतयऽएतासिवेद
यान्यजमानोकु॒र्यतिदाद्भुतीनामाद्भुतित्वम्मृत्योः खलुवै
तानामयासिर्ईवाद्यजमानस्यहवमायन्तियवै पंथानो
मा॑स्मृत्यैसावाऽऊत्यैसोऽएवैतत्स्वर्गयाणाद्यजमानस्य
स्वर्गोतदाऽऊर्यदन्योजुहोत्यथयेनुवाक्यजतिच
कस्मात्तं होतेत्याचक्षतऽइतियद्धवसत्रयथासाज
नंदेवताऽअनुमावहानुमावहेत्यावाक्यतिदेवहेतु
हेतिर्वैहेतासवतिहोतेत्येनमाचक्षतेयऽएवंवेद॥२॥

(3)

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

पुनर्वाएतस्त्विजोगर्ं कुर्वन्तियन्नीक्षयंत्यध्वरसिध्य
ध्वरितोवाऽआपः सरेतसमेवैनंतत्कृत्वादीक्षयन्ति
नवनीतेनाभ्यंजंत्याज्यंवैदेवानांसुरासिक्तंमनुष्या
णामरुक्तंपिक्तंवानवनीतंगर्ं सर्पिंतद्यन्नवनीतेनाभ्यं
जंतिस्वेनैवैनंभागधेयेनसमर्धयंत्यभ्यंजनंतेजोवा
एतदध्वर्योर्यदाज्यंसतेजसमेवैनंतत्कृत्वादीक्षयंत्येक
विंशत्यादर्शपिञ्जूलैःपवयन्तिशुद्ध्यैवैनंतत्तद्दीक्ष ॥२॥
॥३॥ यंतिदीक्षनविमितंवृणतेयोनिर्वैयज्ञस्यदीक्षा
नस्यैवदीक्षितविमितंयोनिमेवैनंतत्कृत्वाप्रणयंति

तस्माद्धुवायोनैरन्तंचरतिचेतस्माद्ध्रुवायोनैर्गर्भोधी
यंतेवघ्नजायंतेतस्माद्दीक्षितन्नान्यंचदीक्षितविमिता
दादित्योऽस्फुटियाद्धाभ्यस्तमियाद्धापिवाभ्याश्रावयेद्
वसिसाग्रोर्णुवंत्युत्तंवाऽएतद्दीक्षितस्यैयद्धासऽउत्त
नैवैनंतत्प्रोर्णुवंतिकस्माज्जिनमुत्तरंलवंत्युत्तरंवाऽउ
त्तंबाल्लराफलराधुर्णवैनंतत्प्रोर्णुवंतिमुखीकुरुतेमु
खीवैकलागर्ंनोनःरोतेमुखीकृत्वाकुमारऽजायते

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तच्चमुष्टीकुरुतेयद्वैवतत्सर्वथिदेवतामुष्याःकुरुतैत
द्राजन्परिदीक्षिणस्संसवास्तिपरिष्टीतोवाऽएतस्य
यज्ञःपरिष्टीतादेवतानेतस्यार्तिरस्त्यपरदीक्षिणऽ
एवयथातथ्युन्मुच्यक्लऽआजिनमवन्थमभ्यवैति
तस्मान्मुक्तोगन्धिरायाऽजायतेसऽएवावासस्याभ्यवे
तितस्मात्सऽएवात्वेनकुमारऽआयते ॥३॥ त्वमग्नेसप्त ॥४॥
थाऽअसिसोमयाऽसोमयोनुवऽइत्याज्यभागयोःपुरो

नुवाक्येऽअनुब्रूयाद्यःसर्वमनीजानस्यात्तस्मैत्वायाग्नेवि
तन्वतऽइतियज्ञमेवास्माऽएतद्वितनोत्यग्निःप्रत्नेनमन्मना
सोमगीर्भिःश्लोकयमितियःसर्वमनीजानस्यात्तस्मैप्रत्नमिति
सर्वकर्माण्यिवदानितन्नान्दृत्यमग्निर्हविर्धानंजघनत्वंसोमा
सिसत्तिरितिवार्त्रघ्नावेवकुर्याद्धविर्धानंवाऽएषऽइतियंयज्ञऽउ
पनमतितस्माद्वार्त्रघ्नावेवकर्तव्यावग्निर्मुखंप्रथमोदेवता
नामग्निश्चविष्ठोनपऽउत्तमंमरुऽइत्याग्नावैष्णवस्यर्चि
षोयाज्यानुवाक्येऽभवतऽआग्नावैष्णव्योरूपसमृद्ध्यै

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

तद्वै यज्ञस्य सम्पद्यं यद्रूपसमृद्धं यत्कर्म क्रियमाणमृगग्निवद्
त्यग्निश्चरुर्वै विकुर्थ्स देवानां दीक्षापात्नौतो दीक्षाया ऽईग्रा
तेतघदाग्नावैष्णवं हविर्ऽनिर्वपति यो दीक्षाया ऽईग्रा ते तो घ्रीतो
दीक्षांप्रयच्छेतां यो दीक्षऽइतारौ तो दीक्षयेतामिति त्रिद्यु
भोऽनुवतः संद्रियत्वाय ॥ ४ ॥ गायत्र्यो स्विष्टकृतः संयाज्ये
कुर्वीत तेजस्कामा ब्रह्मवर्चसकामस्तेजो वै ब्रह्मवर्चसं गाय ॥ ५ ॥
त्री तेस्त्री ब्रह्मवर्चसी ऽनुवतियऽएवं विद्वान्गायत्र्यो कुरुते
उष्णिहावायः कामः कुर्वीतायर्वाऽउष्णिक्कूसर्वमायुरेति

यऽएवं विद्वानुष्णिहौ कुरुते नुष्टुभौ स्वर्गकामः कुर्वीत द्व्यो
र्वाऽअनुष्टुभोश्चतुरक्षराणि त्र्यक्षरमऽऊर्ध्वऽए
कविंशो लोकाऽएकविंशः स्तोमऽएकविंशो वाऽआत्मैवमात्मौत्रो रुति का
स्वर्गऽएव लोकं चतुष्टोमेनाप्नोति त्रिष्टुभमनुप्रतिष्ठति प्रतिष्ठ
न तियऽएवं विद्वानुष्टुभौ कुरुते वृत्र्यो श्रीकामोयत्रूस्का
मः कुर्वीतश्रीर्वैयत्रश्छंदसांवृत्रीश्रियमेवयत्रूऽआ
त्मन्धत्तेयऽएवं विद्वांश्चत्र्यो कुरुते पंक्तीयज्ञकामः कुर्वी
तपाङ्क्तोवैयज्ञऽउपनयज्ञोनमतियऽएवं विद्वाञ्छ्वी कु

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रुतेत्रिष्टुभौवीर्यकामःकुर्वीतौजोवाऽइंद्रियंवीर्यंत्रिष्टुबोज
स्वीन्द्रियवान्वीर्यवान्भवतियऽएवंविद्वांस्त्रिष्टुभंकुरुते
जगत्यौपशुकामःकुर्वीतजागतावैपशवःपशुमान्भवति
यऽएवंविद्वांज्जगत्यौकुरुतेविराजावन्नाद्यकामःकुर्वी
तान्नंवैविराट्तस्माद्यस्यैवंरूपंयिष्ठमन्नंभवतिसऽएव
मूर्यिष्ठंलोकेविराजतिजैत्यंविराजोविराट्त्वंविष्टुराज
तिश्रेष्ठस्यान्नंभवतियऽएवंवेद॥५॥अथोपंचवीर्यं

वाएतच्छंदोयद्विराज्यत्रिपदातेनाऽस्मिल्लोगायत्र्यैयदस्याए
कादशाक्षराणिपदानितेनत्रिष्टुब्यत्रयस्त्रिंशदक्षरातेना
नुष्टुभावाएकेनाक्षरेणछंदांसिवियंतिनद्व्यौयद्विराट्त्वं
वमंसर्वेषांछंदसांवीर्यमवरुंधेसर्वेषांछंदसांवीर्यमश्नुतेस
र्वेषांछंदसांसायुज्यंसरूपतांसलोकतामश्नुतेन्नादोन्नप
तिर्भवत्यश्नुतेप्रजयान्नाद्येयएवंविद्वान्विराजोकुरुतेतस्मा
द्विराजावेवकर्तव्येऽग्नऽग्नेऽग्नऽइत्येतदृतंवावद्दी
क्षासत्यंदीक्षातस्माद्दीक्षितेनसत्यमेववदितव्यमथोखल्वा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ऊः कोऽसतिमनुष्यः सर्वसत्यंवदितुंसत्यसंहिता वैदेवाऽअन्न
तसंहिनामनुष्याऽऽहितिविचक्षणवतीवाचंवदेच्चक्षुर्वैविचक्षु
णंविद्येननपश्यतीत्येतच्चवैमनुष्येषुसत्यंनिहितंयच्चक्षु
स्तस्मादोचक्षाणमाऽऽहुरन्धागितिसंयदन्नमित्याहाथास्यश्र य॰
द्दधतियच्चवैस्वयंपश्यतिनबहूनांचनान्येषांश्रद्दधाति ७
स्माद्विचक्षणवतीमेववाचंवदेत्सत्योत्तराहैवास्यवागुदिता
भवतिभवति॥६॥ इतिप्रथमपञ्चिकायांप्रथमोध्यायः॥

स्वर्गवाऽएतेनलोकमुपप्रयंतियत्प्रायणीयस्तत्प्रायणीयस्य
प्रायणीयत्वंप्राणोवैप्रायणीयऽउदानऽउदयनीयःसमानो
वैताभवतिसमानोहिप्राणोदानोप्राणानांकॢप्त्यैप्राणानां
प्रतिपत्तयेयज्ञोवैदेवेभ्यऽउदक्रामत्तेदेवानकिंचनाशक्नु
वन्कर्तुंनप्राजानंस्तेब्रह्मैनदितित्वयेमंयज्ञंप्रजानामेति
सानथेत्यब्रवीत्सावैवोवरंवृणातिवृणीष्वेतिसैतमेववर
मवृणीतमप्रायणीयज्ञःसंतुमुदयनाइतितथेतितस्मा
दादित्यश्चरुःप्रायणीयोभवत्यादित्यऽउदयनीयोवरवृ
तोह्यस्याऽअथोएतंवरमवृणीतमेयेवप्रोचीदेरंप्रजा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

नाथाग्निनादक्षिणांसोमेनप्रतीचींसावित्रीमितिपथ्यांयज
तियत्पथ्यांयजतितस्मादसौपुरउदेतिपश्चास्तमेतिपथ्यांह्येष
लुसंचरत्यग्निंयजतियदग्निंयजतितस्मादक्षिणतोग्रऽओष
यःपच्यमानाऽआयंत्याग्नेय्योह्येषधयःसोमंयजतियत्सोमंय
जतितस्मात्प्रतीच्यापोबध्नःस्यंदंतेसौम्याह्यापःसवितारंयज
तियत्सवितारंयजतितस्मादुत्तरतःपश्चादयंतेयज्ञंपवमानःप
वतेसवित्प्रसूतोह्येषतत्पवतेऽउत्तमामादितियजतियऽउत्तमाम
दितियजतितस्मादसावितमादृश्यात्प्रत्यङ्नत्यग्निंजिघ्रतिपंचदेवताय
जतियाङ्नोयज्ञःसर्वादिशःकल्पंतेकल्पतेयज्ञोपतस्यैऽउनतायै

कल्पतेयएवंविद्वान्होतानवतिऽआयस्तेजोब्रह्मवर्चसमिछे
त्प्रयाजाऽउतिभिःप्राञ्चोयंत्यनेजोवैब्रह्मवर्चसंप्राचीदिक्तेजऽ
एवब्रह्मवर्चसीभवतियऽएवंविद्वाम्प्राऽउतियोन्नाघमिछेत्प्रया
जाऽउतिभिर्दक्षिणासःस्युर्न्नाद्योवारुषोन्नपतिर्यदग्निर्न्ना
द्योन्नपतिमेवैत्यश्नुतेप्रजयान्नाद्ययऽएवंविद्वान्दक्षिणेतियः
पशूनिछेत्प्रयाजाऽउतिभिःप्रत्यंञःसन्त्स्योत्पशवोवारुषेसदा
पःपशुमान्भवतियऽएवंविद्वान्प्रत्यंऽतियःसोमपीथमिछे
त्प्रयाजाऽउतिभिरुदञ्चंस्युरुत्तराऽएवैसोमोराजाप्रसोमपी
थमाप्नोतियऽएवंविद्वानुदंऽतिस्वर्य्यैवोर्ध्वादिक्सर्वस्मादि
क्षुराध्नोतिसम्यंचौवाऽइमेलोकाःसम्यंचोस्माऽइमेलोकाःश्रि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

येदीक्षनियएवंवेदपथ्यांयऽजतिवाचमेवतयज्ञ
मुखेसंभरतिप्राणापानावग्नीषोमौप्रसवायसविताप्रतिष्ठि
त्याअदितिःपथ्यामेवयऽजतियत्पथ्यामेवयजतिवाचैवत
यज्ञंपथामपिनयतिचक्षुषीएवाग्निषोमौप्रसवायसविता
प्रतिष्ठित्याअदितिश्चक्षुषावैयज्ञंप्राऽजानंश्चक्षुषावाएतत्र
ज्ञायतेयदंयज्ञेयंतस्मादपिनद्धावामुग्धश्चरित्वायदेवानु
ष्याचक्षुषाप्रऽजानात्यथप्रऽजानातियद्वैतद्देवायज्ञंप्राऽजा
नंनस्यावावनप्राऽजानंनस्यासमक्षरंनस्यैवैयऽक्तायते
स्यैक्रियतेस्यैसंत्रियतइयंहदितिस्तऽउत्तमामदितियऽज

तियऽउत्तमामदितियऽजतियऽस्यप्रऽज्ञात्यैस्वर्गस्यलोकस्यानुख्या
त्यै॥४॥८॥देवविन्नूःकल्पयितव्यादित्याऽउक्षाःकल्पमानाऽअ
नुमनुष्यविन्नूःकल्पंतेऽऋतिसंवाविन्नूःकल्पंतेकल्पतेयज्ञोपि
तस्यैऽजनतायेकल्पंतेयत्रैवंविद्वान्क्षोताऽउवतिस्वस्तिनःपथ्या
सुधन्वन्त्स्यन्वाऽरुत्स्यस्१सुवृऽजनेस्यवर्तिः॥स्वस्तिनःपुनःक
थेषुयोनिषुस्वस्तिरायेमरुतादधातनेतिमरुतोवैदेवानांवि
शस्तारएतेयद्ग्रहास्तेषांवीर्यंपस्तेवैछंदोनिर्यजेदित्याऽउसर्वे
वैछंदोनिरिक्षादेवास्वर्गंलोकमऽयंस्तथैवैतद्यऽमानेःसर्वे
श्छंदोनिरिक्षास्वर्गंलोकंऽयतिस्वस्तिनःपथ्यासुधन्वसु।
स्वस्तिरिहित्रपथेभ्रेवेतिपथ्यायास्वस्तिस्तुभावरुनेन

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यसुपथाराये अस्मान्नादेवा नामपिपंथामगन्मेत्यनेत्रिष्टुभौत्वं
सोमग्रहिकितोमनीषायातधामानिदिविया पृथिव्यामितिसो
मस्यत्रिष्टुभावाविश्वदेवंसत्यातियइमाविश्वाजातानीतिसावि
तुर्गायत्र्यौसुत्रामाणंपृथिवीद्यामनेरुसंमहीमृषुमातरंसु
व्रतानामित्यदितेऽजगत्यावेतानिवावसर्वाणिछंदांसिगाय
त्रेत्रेष्टुभंजागतमन्वन्यान्येतानिक्रियंतइयतामात्रिवक्रियंत
एतेहवाअस्यच्छन्दोनिर्यजतस्यवैछंदोनिरिष्टंभवतियए
वंवेदा३॥१॥ तावाएताःप्रवत्योनेतृमर्त्यःपथिमत्यस्यसि
मर्त्यएतस्यरुविषोयान्नुवाक्यारतानिर्वाइस्वादेवास्व

र्गंलोकमजयंस्तथैवैतद्यजमानएतानिरिस्वास्वर्गंलोकं

जयतितासुपदमस्तेस्वस्तिरायेमरुतोदधातनेतिमरुतोवैदेवा रु
द्रोन्तरिक्षंप्राजनास्तेप्याहयोनिर्वेद्यस्वर्गंलोकमेतीश्वराहु
नंनिवारोहोर्विवामथिनोःसयदारुस्वस्तिरायेमरुतोदधातने
तिमरुद्भ्योदेवविद्भ्योयजमानंनिवेदयतिनरुवाएनंमरु
तोदेवविद्भ्यःस्वर्गंलोकंयंतंनिरुंधतेनविमथ्नंतेस्वस्यरुन
मर्त्यंजेतिस्वर्गंलोकमक्रियएवंवेदविराड्वैतस्यरुविषः
स्विष्टकृतःसंयाज्येस्यातांयेचयस्मिन्नादधरे।सेदग्निरग्नी
रत्यस्वन्यान्त्सेदग्नियोवनुष्यतोनिपातीत्येतेविराड्भावा
इस्वादेवास्वर्गंलोकमजयंस्तथैवैतद्यजमानोविराड्भावि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्वास्वगेलोकंजयतिनेत्रस्त्रिवृदक्षरऋक्वतःस्रुचस्त्रिवृ
द्देवाअक्षोवसवएकादशरुद्रोद्वादशादित्याःप्रजापति
श्चषट्कारस्तत्पथम्ययज्ञमनुवेदेवताअक्षरमाज्यंरो
त्यक्षरेणाक्षरेणेवतद्देवतायोणातिदिवपात्रेणेवतद्देवता
स्रुपयति॥४॥१०॥प्रयाजंवदनुयाजंकर्तव्यंप्रायणी
यमित्याजंहीनमिववाएतद्दीक्षितमिवयत्प्रायणीयस्या
नुयाजाइतिनन्वनादृत्यंप्रयाजवदेवानुयाजवत्कर्तव्यं
ह्यंगावैप्रयाजाःप्रजानुयाजोयत्प्रयाजानन्तरियोत्प्राणा

स्तद्यजमानस्यान्तरियाद्यदनुयाजानंतरियात्प्रजास्तद्यजमा
नस्यान्तरियान्नस्माद्यप्रयाजवदेवानुयाजवत्कर्तव्यंपत्नीर्नसं
याजयेत्संस्थितयजुर्हैयावतैवयज्ञोसंस्थितःप्रायणी
यस्यनिष्कासंनिदध्यान्नमुदयनीयेनाभिनिर्वपेद्यजमानस्यसं
तत्यै यज्ञस्याव्यवच्छेदायथोखलुयस्यामेवरात्र्यांप्राय
णीयंनिर्वपेन्नस्यामुदयनीयंनिर्वपेत्तावतैवयज्ञःसंततो
यवच्छिनोभवत्यमुष्मिन्नारेतनलोकेराध्नुवंतिनास्मिन्नि
त्याऽऽहुर्यत्प्रायणीयमितिप्रायणीयमितिनिर्वपंतिप्राय
णीयमितिवरंतिप्रयंत्येतस्माल्लोकाद्यजमानाऽएत्यवि

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

उदयनीयस्याऽथरु

घयेवतदाऊ वीषजेधः ज्यानुवाक्यायाः धायणीयस्यउ
रानुवाक्यास्ताधायणीयस्याज्याकुपित्रघतिषजत्फरु
योलोकयोर्ऋध्याऽऊरुयोर्लोकयोः प्रतिष्ठित्याऽऊरुयोर्लो
कयोर्ऋध्नोत्यूरुयोर्लोकयोः प्रतितिष्ठत्ति तितिष्ठ
नियएवंवेदादित्यश्चरुः धायणीयोरुवत्यादित्यउ
दयनीयोयज्ञस्यधृत्येयज्ञस्यबर्सनिध्येयज्ञस्याप्रसंसा
येतघश्चेवादधातुस्मात्तेजन्याऽऊरुयतोतयोरप्रसंसा
यैतसीनघत्येवमवैतयज्ञस्योरुयतोतयोरप्रसंसा
यबसीनघतियदादित्यश्चरुः धायणीयोरुवत्यादित्य

उदयनीयःपथ्यायैवेतस्वस्त्याघ्रयंतिपथ्यांस्वस्तिमथ्क
घंतेस्वस्त्येवेतःघ्रयंतिस्वस्त्यघंतिस्वस्त्यघंति॥५॥१॥
इतिप्रथमपंचिकायांद्वितीयोध्यायः॥ ॥प्राच्यावैदिशिदे
वासोमंराऊानमक्रीणंस्तस्मात्राज्ञादिशिक्रीतेयेतंत्रयाद
ग्नान्नासादक्रीणंस्तस्मात्रयादग्नोमासोनानुविधतेनवैसो
मंविक्रय्यनुविधतेपापोरुसोमविक्रीतस्यक्रीतस्यमनु
ष्यानभ्युपावर्त्तमानादिग्नोवीर्याणीन्द्रियाणिव्युदसीदस्ता
व्येकयर्चावारुत्संतानानानाऽऊर्वस्तानिह्वाव्यांतानि
तिस्रऋिःस्तानितस्रऋिःस्तानिपंचऋिःस्तानिषड्ऋिःस्ता

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

निसस्तनिर्नैवाव वर्तन्तऽष्णाभिरवारुंधतोष्णाभिराभ्रुव
तयदृष्णाभिरवा धतोष्णाभिरा भ्रवन्तदृष्णानाम ऽत्य
भ्नुतेयद्यकामयतेषऽएवंदृतस्माद्दतेषु कर्मस्वि वे३
ष्टावष्टावृच्यंतेइंद्रियाणांवीर्याणामवरुद्ध्यै॥२॥२
सामायकीतायप्रोह्यमाणायानुब्रूहीत्याहाध्वर्युर्नइ
इनिश्रेयःप्रेहीत्यन्याहायंवावलोकोभद्रस्तस्माद्दसा
वेवलोकश्रेयोह्येवगमयतंलोकंयजमानंगमयति २३
बृहस्पतिःपुरएतातेअस्तिवित्रस्यवेबृहस्पतिर्ब्रह्म

धास्माएतत्पुरोगवमकुर्वेब्रह्मण्वदिष्यत्पथेमवस्यवरुआह
दिव्याऽऋतिदवयऽनवेवरुथियैदेवयऽएवैनंतदवसाययं न
त्यारात्रीःक्लृप्तासर्ववीरदृतिदिषन्तमेवास्मैनत्पाप्मानंहा
त्व्यमपबाधतेधरंपादयतिसोमयाक्षेमयोनुवऽइतित्वंसो.
म्यंगायत्रमन्वाहसोमराजन्निध्रोधमाणस्त्वयैवैनंतद्देवतया
स्मैनछंदासमर्द्धयतिसर्वनंदंतियत्रासागतेनेत्यन्वाह
यत्रोवैसोमोराजासर्वैरुवारैतेनक्रीयमाणेननंदंतिय
श्चैनंसमासाहयंसख्यान्नेखायदित्येषवैब्राह्मणानांसमासा
हंसखायत्सोमराजाकिल्बिषस्तदित्येषउरवकिल्बिष
यज्ञेनस्यमा नवंतियश्चर

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्ट्या वेऽमवतिरक्षोरक्षसामभ्युतेसकिल्बिषंभवतिसादा
ऊर्मानुष्ट्यैवोमात्मानंरक्षोभ्यःकिल्बिषंनुमायातयंनितिपितुषणि
रित्यनैवैपितुदक्षिणावैपितृतामेनंनसनोत्यन्नसन्निमेवै
नंतत्करोत्यरेफितोभवतिवाजिनायेनीन्द्रियंवैवीर्यंवाजिनमा
जरसंगत्सैवाजिनन्नापछिद्यतेयएवंवेदागदेवइत्यन्वाह
गतोहिसनहिंभवत्यतुभिर्वर्द्धतुक्षयमित्यतवोवैसोमस्यरा
ज्ञोराजन्वानरोयथामनुष्यस्यतैरेवैनंतत्सङ्गमयतिदधातु
नःसवितासुप्रजामित्याशिषमाशास्तेसनःक्षपाभिरहभि
रित्यहोरात्रेवैक्षपाअहोरात्रैरेवा

स्त्राएतामाशिषमाशास्तेप्रजावंतंरयिमस्मेसमिन्वयित्या
शिषमेवाशास्तेयातेधामानिहविषायजंतीत्यन्वाहतोतेवि
श्वापरिभूरस्तुयज्ञंगयस्फानःप्रतरणःसुवीरइतिगवां
नस्कावयितात्रतारयितेधीत्येवैतद्हावीरहात्रवैरासोम
दुर्यानितिगृहावैदुर्याब्भ्यतिवैसोमाज्ञंआयतोयज्ञमा
नस्यगृहान्सयदेतामन्वाहशात्येवैनंतछमयतिसोस्यशा
तोनप्रजानपभून्निनस्तीमांधियंशिक्षमाणस्यदेवेतिवा
रुण्यापरिदधातिवरुणदेवत्योवाएषतावद्यावदुपनद्धोया
वत्परिश्रितानिछंदांस्यथोस्वयैवैनंतद्देवतयास्वेनछंदसासम

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

र्ध्यानिक्षमाणस्तदेवेतिक्षिक्षतेवाएषयोयजतेऽकुंदक्षंवरुण
संशिराध्रीतिवीर्यंवैब्रह्मानंवरुणंसंशिराधीत्येवतदाह्यया
तिविश्वाऽरितारंमसुतमर्णसंधिनावंरुहेमेतियज्ञोवैसुत
मनोःऽक्षाऽजिनंवैसुतमनोर्वाग्वैसुतमनोर्वसिमवतदारु
तयास्वर्गंलोकंमनिसंतरतिताएताअक्षावन्वाहरूपसम्प
त्सम्ऋद्धाएतद्वैयज्ञस्यसम्ऋद्धंरूपसम्ऋद्धंकर्मक्रियमाण १५
मृगमिवदतितासांत्रिःप्रथमान्वाहत्रिरुत्तमाताद्वादशासंप
द्यंतेद्वादशवैमासाःसंवत्सरःसंवत्सरःप्रजापतिःप्रजापत्या
यतनाभिरेवान्नीराध्नोतियएवंवेदत्रिःप्रथमांत्रिरुत्तमामन्वा

हयज्ञस्यैवतद्बलंसैनिंद्यतिश्छिन्तेबलायाविस्रंसाय॥॥१३॥
अन्यतरोनद्वान्युक्तस्याद्यतरोविमुक्तोथराजानमुपावह
रेयुर्यदुभयोर्विमुक्तयोरुपावहरेयुःपितृदेवंराजानंकुर्यु
र्यदुक्तयोरयोगक्षेमःप्रजाविंदेतांप्रजाःपरिप्लवेरन्योन्द्वा
न्विमुक्तस्तछलासदांप्रजानांरूपंयायुक्तस्तत्क्रियाणां
तयायुक्तेन्यविमुक्तेन्युपावहरेयुरेवंतेक्षेमयोगोकल्प्य
तेतिहवासुराबाएषुलोकेषुसमयतंततएतस्यांप्राच्यांदिश्य
यततेतांस्ततोसुराअजयंस्तदक्षिणस्यांदिश्ययततेतांस्ततो
सुराअजयंस्तप्रतीच्यांदिश्ययततेतांस्ततोसुराअजयंस्तउदी

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

ओं दिशंजयति तस्मात्ततो राजा जयैस्त्रयोदशभिः
याज्यानुवाक्याभिरुदीचीं दिशं जयति तस्मात्तां दिशं
पराजितां तस्माद्देतस्यां दिशि यतो वा यतस्तेह
श्वरोहानुष्णाक्तौ रक्तौ देवाऽअजुर्वन्नराजन्यायै
नोजयेति राजानं करवामहा इति तथेति तेसोमं
राजानमऊर्वं रक्तौ सोमेनराज्ञा सर्वा दिशोजयेत्ते
षवै सोमराजानो यजन्ते याशिष्ठत्वाद्धृतिले
नयाऽवीदिशंजयतिनंदक्षिणापरिवर्तयतिलेनदक्षि
णांदिशंजयतितंप्रत्यंचमावर्तयतिलेनप्रतीचीं
दिशंजयतितमुदीचश्चिक्षतऽउपावहरंतिलेनोदी

॥१६॥

॥१६॥

ओं दिशंजयतिसोमेनराज्ञासर्वादिशोजयेतियऽएवंवेद
॥१४॥ध्रुवतिष्ठंनिरुध्यतेसोमेराजन्यागतेसोमोवै
राजायजमानस्यप्रतिष्ठानात्क्षुतिनस्माऽएतद्ध्रुवतिष्ठं
ध्रुवंनिरुध्यतेतस्मात्प्रतिष्ठस्यैतत्वेनवरुपालोभवति
नवैप्राणाःप्राणानांकूरेवैप्राणानांधृतिष्ठासैवै
क्षवोभवतिविधृत्यैयज्ञैःस्वयैवैनंतद्देवतयासृनुवं
सासमर्धयतिसर्वाणिवावछंदांसिवैष्ठानिसोमं
राजानंक्रीणन्तायंतियावन्नःखलुवैराजानमनुयंति
तेभ्यःसर्वेभ्यश्छंदोभ्यंक्रियतेऽग्निर्मंथंतिसोमोराजन्या
गतेनघ्नंवैवाग्नेयमनुष्यराजऽआगतेन्यस्मिन्नर्द्धुको

(17)

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

णंवावेहतंवाक्लदंतेएवमेवास्मारतत्क्लदंतैयद्ग्निमंथं
त्यग्निर्हिदेवानांपत्नीः॥१५॥अग्नयेमथ्यमानायानुब्रू
त्स्वाहाधर्मुरुक्लिवादेवसवितरितिसावित्रीमन्वाहतत्क्रु
र्यद्ग्नयेमथ्यमानायानुवाचाथकस्मात्सावित्रीमन्वा
हेतिसवितावैप्रसवानामीशेसवितृप्रसूतएवैनंतन्म
थंतितस्मात्सावित्रीमन्वाहमहीद्यौःपृथिवीचनइतिया
वाद्यौपृथिवीयामन्वाहतत्क्रुर्यद्ग्नयेमथ्यमानायानु
वाचाथकस्माद्यावाद्यौपृथिवीयामन्वाहेतिद्यावाद्यौ
पृथिवीभ्यांवारतंजातंवाःपर्यग्रुक्तास्यामेयाद्या ॥१७॥
विपरिग्रहीतेरक्षस्तस्माद्यावाद्यौपृथिवीयामन्वाहत्वाम ॥१७॥

नेनुक्रारथंतिरचमग्नेरंगायचमन्वाहाग्नौमथ्यमानै
रन्येवैनंतनूनप्त्रेनराशंसायेडासादमर्हयस्यथर्वाणिरमंथते
तिरूपसमृद्धमेवैतद्यज्ञस्यसमृद्ध्यैरूपसमृद्धंयत्कर्मक्रिय
माणमग्निवद्दीप्यतेयदिनजायेतेयदिचिरंजायेतेरा
क्षोघ्नोगायत्र्योन्द्र्याजग्नेहंसिन्यत्रिणमित्येतारक्षसामपहत्यै
रक्षांसिवाएनंनघ्नंतियर्हिजायतेयर्हिचिरंजायतेसय
देकस्यामेतान्रूपंजायेतयदिद्वयोरथातद्वंजात
इतिजानाघजातवतीमग्निरूपामनुक्रयाघघ्नंतिरू
पेणैवसमृद्ध्यैहरेनखादिनमितिहरेत्स्योनेनंमथंतिश्रिभुंजानमितिश्रिभुरिवाएषप्रथम

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

जातोयदग्निर्निरिक्त्वा तिरिक्तामग्निरेवधूरमितियद्वै हैवा
नांनेतिवैषामेऽमितिहैवंवेदवीतयेभरतावसुरिक्तम
मितिहर्यमालायोमिरूपायद्वैमिरूपंतत्समृद्धमास्वयो
नौनिषीदत्येषहवाऽऊर्ज्यस्वोयोनिर्यदग्निरग्नेराजा
तंजातवेदसीतिजोतइतरोजातवेदाइतरःप्रियंप्रीतीता
तिथिमित्येषहवाऽऊर्ज्यस्वियोतिथिर्यदग्निरग्नेस्योनऽआग
रुपतिमितिशंत्यामेवैनंतद्यात्यग्निनाग्निःसमिध्यतेकवि
र्गृहपतिर्युवाहव्यवाडुतस्यइत्यग्निरूपायद्वैमिरूपं
तत्समृद्धंवंत्स्यग्नेजनिमन्नोदिवोविश्वेषांसन्त्सतीतिविश्वइ ॥१८॥
तरेविशइतरःसंतितरःसंतितरःसरवासरव्यासमिध्यस
इत्येषहवाऽऊर्ज्यस्वःसरवायदग्निरग्नेस्तोमजुषेतरुक्ष ॥१८॥

वैदुरेयाद्वानमाजिषुरेषुक्षयेषुराजिनमित्येषहवाऽऊ
र्ज्यस्वःक्षयोयदग्निरग्नेर्यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवाइत्युत्तम
यापरिदधातियज्ञेनवैतद्देवायज्ञमयजंतोयदग्निनाग्निमु
यजंतेतेस्वर्गंलोकमायंस्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन्
तेहनाकंमहिमानःसचंतेयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाइति
छंदांसिवैसोमोहवैराजोग्निनाग्निमयजंतनाकंमहिमा
नायन्नादित्याश्चवैहासंनमिरश्चेग्नेनाग्निनाग्निमयजंत
तेस्वर्गंलोकमायन्तोषास्वग्याकृतिर्यदग्न्याकृतिर्यद्धिर
वाजेयऽआत्मयाजीस्यादिडुरोवायजेतयथैवाकृतिं
गच्छत्येवंवैनंपाप्मानंसंस्रज्यतेगच्छत्यस्याकृतिंदेवं
नास्याकृतिंपाप्मनासंस्रज्यतेयऽएवंवेदेतानास्त्रीणा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

दक्षान्वाहरूपसमृद्धा ऽएतद्वैयज्ञस्यसमृद्धंयद्रूपसमृद्धंय
र्क्रियमाणेमृगमभिधद्धितासात्रिःप्रथमामन्वाहत्रिरुत्त
मांताःसमृद्ध्यासंपद्यंतेसप्तदशोवैप्रजापतिर्दक्षमा
साःसंवत्सरोवामासवत्सरःसंवत्सरःप्रजापतिःप्रजाप
त्यायतनासिरेयामीराधोतियऽएवंवेत्रिःप्रथमांत्रिरुत्त
मामन्वाहयज्ञस्यैवतद्रूपंसमृद्ध्यैनस्तिश्छन्नेबलायाविस्रंसाय
॥१६॥समिधाग्निंदुवस्यतापोयस्वसमुतइत्याज्यभाग
योःपुरोनुवाक्येभवतऽआतिथ्यवत्योरूपसमृद्ध्यैएतद्वैय
ज्ञस्यसमृद्ध्यैयद्रूपसमृद्धंयत्कर्मक्रियमाणमृगमभिवदतिसे ॥१९॥
वाग्नेय्यतिथिमतीनसोम्यातिथिमत्यस्तोयत्सोम्यातिथिम ॥१९॥

तीस्याच्छ्यत्तास्यादेतत्तेवैषातिथिमतीयद्धपीनवतीयदा
वाज्यतिथिंपरिवेविषत्यपीनद्ध्वैसतर्हिभवतियोऽनु
षाणेनेदयजतीदंविष्णुर्विचक्रमेतदस्यप्रियमभिपाथोऽ
क्रम्यामितिवैछंद्योऽविपदामनूच्यचतुष्पदयायजतिसप्त
पदानिभवंतित्रिरोवाएतद्यज्ञस्ययातिथ्यंसप्तवैशीर्ष
प्राणाःशीर्षंनेवतत्प्राणांस्तर्पयतिहोतारंचित्ररथमध्वर
स्यक्रतोरग्निंस्वर्विदमित्येवैतिसिष्टकृतःसंयाज्येभवत
आतिथ्यवत्योरूपसमृद्ध्यैएतद्वैयज्ञस्यसमृद्ध्यैयद्रूपसमृद्धं
यत्कर्मक्रियमाणमृगमभिवदतिविष्णोरेभवतःसेदियत्वायै
ऽतंतऽवातीत्यंतेनवाएतेनदेवाऽआप्नुवन्यदातिथ्यंतस्मा
दित्यंतमेवकर्तव्यंयद्यजानेवात्रयजंतिनानुयाजान्प्राणावै

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यया जानुयाजास्तेयइमे त्रीर्ष्याणास्तेषया जायेवंचस्तनुया
जास्तयो त्रानुयाजान्यजेघ्येमान्प्राणानालुप्तीर्षंधित्तेस्तादृ
क्तदितिरूर्नत्तमुवाइमेप्राणाविइयेचेमेयेचेमेतघ्देवात्रया
जान्यजंतिनानुयाजास्तत्रसकामउपापोयानुयाजेषुयानुया
जेषु॥१७॥ ॥इतिप्रथमपंचिकायांतृतीयाध्यायः॥ ॥यद्वो
वेदेवेत्यउदक्रामन्वोहमंनंन्नविष्यामीतितेतिदेवाजज्ञुव
न्नन्नमेवनोन्नविष्यसीतितंदेवाविमेथिरेसहेत्योविहृतोन
श्वक्रुर्वेतेहोलुर्दानवेनइत्थंविहृतोलंन्नविष्यतिहंतेमंय
ज्ञंसंभरामेतितथेतितंसंजानुस्तंसच्चत्योरश्विनाविमंत्रि ॥२०॥
षज्यतमित्यश्विनौवैदेवानांभिषजौतावश्विनावध्वर्यूतस्माद्
॥२०॥ ध्वर्यूधर्मसंभरतस्तंसंस्कृत्याहुर्बलम्बवर्म्येणाधरिथा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

यज्ञेभिरूपंतत्समर्द्धुकएषपाजःप्रसितिंनएधीतिंपंचरा
क्षोघ्नोरक्षसामपहत्यैपरित्यागिर्वणोगिरौचिह्नयोरदधाऽ
उक्थ्यवर्चःशुक्रंतेऽन्यद्यजतंतेऽन्यदपस्यंगोपामनिपद्य
मानमितिवत्सएकपात्न्यस्त्रएकविंशतिर्वयंत्येकविंशो
यंपुरुषोदशहस्त्याऽङ्गुल्योदशपादोऽआत्मैकविंश
स्तमिमसात्मानंमेकविंशंसंस्कुरुते ॥१९॥स्तकेऽस्यघ
नताःसमखरंनितिनवपावमान्योनवैप्राणाःप्राणानेवा
स्मिंस्तद्दधात्ययंवेनश्चोदयत्पृश्निगर्भाइत्ययंवैवेनोस्मा
दूर्ध्वोऽजन्यप्राणावेनंत्ययंवेन्यतस्माद्वेनःप्राणोवाऽ ॥२१॥
॥२१॥ यंसंनानेरितितस्मान्नासिक्तंनासेनीतिंप्राणमेवास्मि

स्तद्दधातिपवित्रंतेविततंब्रह्मणस्पतेतपोष्पवित्रंविततंदिवस्पदेवि
तत्पवित्रंधिषणाअतन्वतेतिपूतवंतःप्राणास्तद्भवंवावैरतस्यो
मृत्योःपरीयद्भ्यएतानेवास्मिंस्तद्दधाति ॥२०॥गणानांत्वागण
पतिंहवामहइतिब्राह्मणस्यब्रह्मवेबृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनंत
त्क्रीषज्यतिप्रथम्यस्यसप्रथस्यनामेतिधर्मतन्वःसतनुमेवैन
तत्सरूपंकरोतिरथन्तरमाज्जानोवसिष्ठःसहसोजोदृहदाचक्रे
अग्नेरितिबृहद्रथंतरवन्नमेवैनंतत्करोत्यपश्यंत्वामनसाचक्रि
तानमितिप्रजावान्प्राजापत्यःप्रजामेवास्मिंस्तद्दधातिकाराधसो
त्राश्विनावामितिनवविश्वन्दस्तस्तदेतद्यज्ञस्यांतस्त्यंविष्टुद्रूपिव

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

स्वीयऽक्षै वाअंतस्त्पमणीयइवैतस्मादेताविछंदसोऽवैत्येतान्नर्ष्भिनो
क्षीवान्त्रियंधामोपागच्छत्सपरंलोकमजयदुपाभ्विनोःत्रियंधा
मगच्छज्जियतिपरंलोकंयएववेदोत्यग्निरुषसामनीकमि
तिरूक्पीषिवांसमश्विनाघर्मंमिछत्यग्निरूपंयज्ञेनिरूपंतत्स
म्ऽहैतदुत्रेदुवीर्यंवेत्रिष्टुब्वीर्यमेवास्मिंस्तद्दधातिग्रावाणेवत
दिदर्थंजरेथेइतिस्तृक्मश्वीइवकर्णावित्रासेवेत्यंगसमाख्या
यमेवास्मिंस्तद्दधातिदधातितदुत्रेदुवीर्यंवेत्रिष्टुंवीर्यमेवा ॥१२३॥
स्मिंस्तद्दधातीळेधावाएथिवीपूर्वचित्तयइतिस्तृक्मग्निंघर्मं ॥१२३॥
सुरुचंयामंनिष्कयइत्यग्निरूपंयज्ञेनिरूपंतत्सम्ऽहैतदुजागतं
जागतावैपशवःपभ्रूनेवास्मिंस्तद्दधातियोग्निरस्तुमावतयाग्नि

रस्तुमावतमित्येतावतोह्यश्विनोकामंदद्यात्तुस्तानेवास्मिंस्तद्द
धातितैरेवैनंतत्समर्द्धयत्यरूरुचेउषसःपश्चिरण्यइतिरुचित
वतोरुचमेवास्मिंस्तद्दधातिघृष्निरुक्निःपरिपातमस्मानित्यृक्तमया
परिदधात्यरिष्टग्निरश्विनासोमुगशिः॥तन्नोमित्रोवरुणोमामरुता
मदितिःसिंधुःपृथिवीउतद्यौरित्येतैरेवैनंतत्कामैःसमर्द्धयतीतिनु
दर्वपटलं॥२१॥अथोत्तरमुपकल्पयेसुरुचांधेनुमतांहिंकृण्वती
वसुपत्नीवसूनामित्वादेवसवितःसमीवत्सन्नमात्यग्निःसंवत्स
ऽवमात्रियंस्तिस्तनःशयाोयोयोमयोभूर्गौरमीमेदनुवत्संमि
षंतन्मसेऽुपसीदतसेज्ञानाउपसीदन्नग्निश्वाद्यग्नि
र्विवस्वतोऽुदानिसवैकोसमिद्धोअग्निरश्विनोसमिद्धोअ

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

म्निर्वृषणारतिर्दिवस्तुद्यक्षतममस्यकर्मन्मन्वनोहुवतेघृतप
यऊतिश्चब्रह्मणस्पतेधुक्षन्तिपुषोमिथंसुपद्यवपयसागोधुगोषमा
सुतेसिंचताश्रियंमानूनमग्निनोऋषिःसप्तत्यमहतीरपत्येकविं दू-२
रातिरग्निरूपायद्यद्वेळिरूपंतत्समृद्धमुद्यदेवःसविताहिरण्य
यंयन्नूनिषतिप्रेतुब्रह्मणस्पतिरित्यनुप्रेतिगंधर्वइथापदम
स्यरक्षतीतिखरमवेक्षतेनाकेसुपर्णमुपयन्तंतमित्युपविरा
॥२२॥ तितन्नोवांचर्मनक्षतिस्वहोतोनाभिबतमग्निनेतिपूर्वाहुयजत्य ॥२३॥
ग्नेवीहीत्यनुवषट्करोतिस्विष्टकृत्क्राजनंयदुस्त्रियास्याकृतं
घृतंपयोस्यपिबतमग्निनेत्यपरांहुयजत्यग्नेवीहीत्यनुवषट्
करोतिस्विष्टकृत्क्राजनंत्रयाणांहवेहविषांस्विष्टकृतेनसमवद्यं

तिरोमस्यधर्मस्यवाजिनस्येतिसंयदनुवषट्करोत्यग्ने
रेवरिचकृतोनंनरित्यैविभ्योजात्रादृद्धिरासादितिब्र
ह्मजूतिस्वाहाकृतःशुचिर्वेषुधर्मःसमुद्रादमिनुदि
यंहिवेनोदृशःसमुद्रमित्यद्भिरेवसरस्वत्यैमस्या
यद्यद्वोर्थंजघृणाजुतयंजुर्धनःपात्युरुस्तधमिथा
नमग्निनइत्यन्नरूपायद्यद्वेळिरूपंतत्समृद्धंयद्यकृरोत्येत्य
किंजयपरीतिन्नक्षमाकांक्षतेकृतंहविर्मधुहविरितमेग्ना
वत्रयामतेदेवधर्मिमधुमतःपितुमतोवाजवतोगिरस्त्वो
नमस्तेजरकृतमाहिंसीरितिधर्मस्यक्षयतित्रयोनोनया
निंसदन्नियाकृतमायस्मिन्त्सप्तवासवाइतिसंसाधमा
नायान्वाहहविर्विष्मामहिसमृद्धमितियद्दम्त्सद्

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अिष्टोमेनयंतिस्तयुसाऽगवतीरिष्टयाऽस्तुरमथापरिद
यातितदेतद्वमिथुनंयद्गर्भःसयोधर्मस्तच्छिश्नंयोरापोतो
रफौयोपयमनीस्तश्रोणिऽपालेयसूयस्तेतस्तद्दिरमग्नेो
देवयोन्यांयजननेरेतःसिच्यतेग्निर्वैदेवयोनिःसाग्ने
देवयोन्याऽआकूतिल्यःसंभवत्यग्नेयोयज्ञमयःसामम
योवेदमयोब्रह्ममयोमतमयःसंभवतिदेवताऽअेतियऽए
वंवेदयश्चैवंविद्वानेतेनयज्ञक्रतुनायजते॥२३॥देवासु
रावाएषुलोकेषुसमयतंतेवाऽउसुराइमानेवलोकान्पुरो
ऽकुर्वतयथौजीयांसोबलीयांसएवंतेवाऽउयज्ञमयीमेवे ॥२४॥
मामकुर्वतरऽउतामंतरिक्षंहरिणीन्विंतेतथेमांलोको
न्पुरोकुर्वंतेतेदेवाऽअब्रुवन्पुरेवाइमेसुराइमांलोकानक्र

तंपुरइमांलोकान्प्रतिकरवामहाइतितथेतितेसदएवास्याऽत्र
सकुर्वन्नग्नीअंतरिक्षाद्विहानेदियज्ञेनतथेमांल्लोकान्पु
रःअत्यकुर्वंतेदेवाऽउब्रुवंनुपसदएवोपायामोपसदावैनहापु
रंजयंतितथेतितेयामेवयथमानुपसदमुपायंस्तयैवैनान्
स्मांलोकादनुदंत्यांदिशंयांतयांतरिक्षाद्यांतयाद्दिव
स्तांस्तथैस्यांल्लोकेभ्योनुदंततेवाएभ्योलोकेभ्योनुन्नाऽउसुरा
ऽउतनश्चयंततेदेवाऽउब्रुवंनुपसदएवोपायामेतितथेतितइ
मांस्तस्रःसतीरुपसदोदिशिदिशिरेकामुपायंस्ताःषड्भमपद्यंत
षडृतवस्तान्नाऽऋतुभ्योनुदंततेवाऽऋतुभ्योनुन्नाऽउसुरा
मासानभ्रयंततेदेवाऽउब्रुवंनुपसदएवोपायामेतितथेतितइ
मांःषडृतीरुपसदोदिशिदिशिरेकामुपायंस्ताऽद्वासमपद्यंतस
इत्रैवमासांस्तान्येमासेभ्योनुदंततेवैमासेभ्योनुन्नाऽउसुरा

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

अर्द्धमासानश्रयंतेतेदेवाअब्रुवन्नुपसदएवोपायामेतथेति
तस्माद्वादन्यासतीरुपसदोद्विर्द्विरेकैकमुपायंस्ताश्चतुर्विंशतिः
समपद्यतचतुर्विंशतिर्वाअर्द्धमासास्तावाअर्द्धमासेभ्यानुदंते
वाअर्द्धमासेभ्योनुत्ताअसुराअहोरात्रेअश्रयंतेतेदेवाअब्रुवन्नु
पसदावेवोपायामेतितथेतियोमवृद्वाऊपसदमुपायंस्त
येवैनानहोनुदंतयामपराऊतयारात्रेस्तोस्तियोमऽभ्यामहोरा
त्राभ्यामतरायंस्तस्मात्सुवर्कृएववृद्वैयोपसदाश्चरितव्यस्च
परारूपरयानावंतमेवतद्विषंतेलोकंपरिक्रामन्हि॥२९॥ऊति
योवैनोमेतायऊपसदोसपत्नांवाएताऊिदेवाविजितिंव्यजयंता
सपत्नाविजितिंविजयतेयएवंवेदयादेवाएषुलोकेषुयाम्नु

२५

षुयांमासेषुयाम्नर्द्धमासेषुयाम्नहोरात्रयोर्विजितिंव्यजयंतता
विजितिंविजयतेयएवंवेदतेदेवाऊविभयुरस्माकंविघेमाणा
मन्विदमसुराजाम्नविष्यंतीतितेयुक्त्यामंत्रयंतान्निर्वसु
निरुद्धामहिन्द्रोरुद्रैर्वसुणआदित्यैर्हस्तिविश्वेदेवैर्वेति
तथायुक्त्यामंत्रयंतेतेब्रुवन्नुतयाएवनइमाःप्रियतमास्त
न्वस्ताऊस्यवरुषणस्यराज्ञोगृहेसंनिदधामहैताभिरेवनःसु
नसंगछातेयोनएतदतिक्रामाद्यजालुलोभयिषादितिथे
तेवरुणस्यराज्ञोगृहेतनःसन्यदधतेयेतेवरुणस्यराज्ञो
गृहेतनःसन्यद्धतेतताएतन्नत्रमन्नवतान्नत्रस्यतान्नत्र
त्रंवैतस्माद्राऊनसतान्नत्रिणोद्रोग्धव्यमितितस्माद्विद्न
सुरान्नाश्नंति॥२८॥शिरोवाएतद्यज्ञस्ययदुपसदःसमानबर्हिर्भवतःसमानंहिशिरो
ऽग्नीध्रंवा
उपसदःसमानबर्हिर्भवतःसमानंहिशिरो

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

एतांदेवाःसमस्कुर्वतयदुपसदस्तस्याऽजग्निरनीकम्॥ सोमः
स्त्यैदिक्षुस्तोजनंवरुणःपर्णीनितामाज्यधनानोव्यस्तृजंस्तो
पुरोभिंदंतोजाग्रत्तस्मादेताजाज्यरुचोभवंतियदुरोग्रेस्तना
न्त्रतमुपेत्युपसत्तुचतुःसंचिहीपुरनीकंस्तात्यस्तोजनंपर्णानि
ग्नीक्षानान्त्रतमुपेत्युपसत्तत्रिषंचिहीपुरनीकंस्तात्यस्तोजनं
होस्तानोव्रतमुपेत्युपसत्तुद्विषंधिहीपुरःस्तात्यश्चस्तोवनोजनं
यैकंस्तनंव्रतमुपेत्युपसत्त्वेकाहीवेपुरित्याख्यायतेएकयावी
यंक्रियतेपरोवरीयांसोवाइमेलोकाऊर्वंगृहीयांसःपरस्ता
दर्वाचीरुपसदउपेत्यषामेवलोकानामभिजित्याउपसद्याय
मीक्षेहमाम्नेऽग्नेसमिधंमाउपसदंवनेरितितिस्रोहो ॥२६॥
स्तस्तोमिधेन्योरुपसमूहाऽएतद्वैयज्ञस्यसमूढंयदुपसमूढं ॥२६॥
यत्कर्मक्रियमाणोम्गरिवदतिजघ्रिवतीर्याज्यानुवाक्याःऊं

र्दग्निर्दत्राणिजंघनद्धुग्रहवत्यर्चोत्वंसोमासिसमतिर्गयफा
नोऽग्नीवरेदंविष्णुर्विचक्रमेत्रीणिपदाविरक्रमतेनाविपर्यस्ताग्नि
परालेःराजन्तिघ्नतोधारयन्तासिदंवोःपुरोलिंदंतजायन्यदुपसदःसछंद
सःकर्तव्यानविछन्दसोयदिछंदसःकुर्याद्गीवास्तनमूर्ध्वाद्ध्यादीभ्च
ग्लावोजन्तिताःस्तस्मात्सछंदसएवकर्तव्यानविछंदसस्तदुरस्माहो
वाविजन्तिःस्तीयदुपसदंमिलेवेतद्वालोयस्माद्व्यश्लीलस्यश्रो
त्रियस्यमुखंव्येवज्ञायतेतत्तामिवरेमतीवेत्याज्यहविषोल्लुप्तदोग्नी
वरुणुरवमध्यतितस्माद्ब्रुवन्नाहा॥२५॥देववर्मवाएतत्क्षत्रंयाज्ञा
श्चानुयाजाश्चयोजमननुयाजंभवतीक्षत्रियंसंश्रित्याजमतिक्रामेयंस
हदतिक्रम्याश्वयतियज्ञिस्यासिक्रात्योऽपनेकमायतदाऽकूरं
मिवाराऽतस्तोमस्यरातोतवरंतियदस्यघृतेनांतेचरंतिघृतेनहिय
ज्ञेनोंऽवत्रमरुत्वतदभुरभ्रेष्टदेवस्तोमाध्यायमिमागेकधनविद

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

आलुप्यमिंद्रःप्रायतोमात्वमिंद्रायप्रायश्चाप्यायिष्मान्सरदंसं
न्यायधयास्थितेदेवसोमसुत्यामुद्यमश्रीयतिराजानमाप्याय
यंतियदेवास्यतरमिवांतेयरंतितदेवास्येतेनाप्याययंत्यथोएनंव
र्धयंत्येवधावाद्यिथिव्योवरिष्ठगमोयत्सोमोराजोतधदेष्टारायए
ष्टारःपानिधेनगायाकृतमेतवादित्योनमोदिवेनमःपृथिव्याद्
तिप्रस्तरेनिक्रवतेधावापृथिवीस्यामेतंनमस्कुर्वंत्यथोएनंवर्ध
यंत्येववर्धयत्येव॥२६॥इतिप्रथमपंचिकायांचतुर्थोध्यायः॥४॥
सोमोवैराजाग्धर्वास्तेदेवाश्चर्षयश्चास्त्र्यथकथमयमस्मा
न्सोमोराजागच्छेदितिसायागब्रीत्स्त्रीकामावैगंधर्वामयेवस्त्रियो
रूपंपरिदधामितिनेतिदेवाऽब्रुवन्कथंवयंत्वदृतेस्यामितिसाब्र
वीत्स्त्रीणीतेवयहिवावसोमयाथोनवितातर्यवहधोपुनरागंतासी

तितेतितयामरुनान्याक्रतयासोमंराजानमक्रीणंस्तामनुदीक्षिमर्क
नांवत्सतरीमाजंतिसोमक्रयेणीतयासोमंराजानंक्रीणंतितांपुनर्निर्क्री
तीयानहिसातानागच्छत्तस्माउपांशुवाचरितव्यंसोमराजनिक्री
तंधर्वेभ्यहितर्हिवाग्नवतिसाग्नावेवप्रणीयमानेपुनरागच्छति
तंराजन्येप्रणीयमानायानुब्रूहीत्याहाध्वर्युम्रदेवंदेव्यधिया
मरताजातवेदसंहव्यानोवक्षदानुषगितिगायत्रीब्राह्मणस्यानुब्रूयाद्ब्र
यत्रावैब्राह्मणस्तेजोवैब्रह्मवर्चसंगायत्रीतेजसैवैनंतद्ब्रह्मवर्चसेनसम
र्धयतीमंमरुविदथायश्रवसमितित्रिष्टुग्राजन्यस्यानुब्रूयात्त्रैष्टुवैरा
राजन्यओजोवाइंद्रियंवीर्यंत्रिष्टुबोजसैवैनंतदिंद्रियेणवीर्येणसमर्द्ध
यतिराध्नवत्कृत्वईड्यायपत्नीमितिस्वानामैवैनंतच्छैष्ठ्यंगमयति

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

प्रबाऊगितःप्रवांऊरन्नानुषादेवयंतइतिदेवयंतेह्येनेनानुषाःप्र
ऊरत्यासीदन्त्स्वमुलोकंविदानेस्वास्मिन्लोकेनऋतिसो
मोवैराजेन्दुःसाभायैवैनेरनुद्राङ्गासदेवीकृपंदधिक्रयारद्धा
उन्ध्यवसदितिद्व्याहतित्तीयछंदसधिनिधीयतउन्थ्यवसदति
यदाह्यङ्गियंवैकर्मान्ध्यवसायंङ्गमेवैतन्नसमर्द्धयतियतःस्कुर्यात्ति
थुनायाद्रायतीःअसंयत्तोव्रतेतेक्षितिपुष्यतीतियद्वाहःप्रथमय
ऽहमहतद्वैतेनशांत्यारातयतिरुद्राश्चाक्तिर्यज्ञमानायसुन्वतइ
त्यार्षभाराास्तेविभ्वारूपाणिप्रतिमंयतकविरितिविभ्वरूपामन्वा
हसरराड्यामीक्षमाणोनुयाद्विभ्वमिवहिरूपंरराड्याःशुक्रमिव
शुक्रंक्षमिवन्विभ्वंरूपमन्धंआलनेवयज्ञमानायवयंत्रैवंविद्वा
नेतारराड्यामीक्षमाणान्हिपरिवागिर्वणागिरइत्युत्तमयापरिद्

धातिसयदेवरुविधनिसंपरिश्रितेतमन्येतोथपरिदध्यादन्नमरुत्कामरुतोवै
यज्ञमानस्यमार्याऋवंतियत्रैवंविद्वानेतयारुविधनयोःसंपरिश्रितयोःपरि
दधातियजुषावाएतेसंपरिश्रियतेयरुविधनेयजुषैवनएतत्परिश्रयंति
तैवद्वाधूर्युथंत्रातित्रस्तातोवोन्नयतोमेथ्योनिरुन्यातामथपरिदध्या
त्रहिते संपरिश्रितेनवतस्तारुताअश्वन्वारुरुपसमृद्धाएतद्वैयज्ञस्य
समृद्धंयद्रूपसमृद्धंयत्कर्मक्रियमाणमग्निर्वदतितासांत्रिःप्रथमाम
न्वारुत्रिरुत्तमान्नादन्नासंपद्यन्तेद्वादशवैमासाःसंवत्सरःसंवत्सरःप्रजा
पतिःप्रजापत्यायतनाग्निरेवाग्नीरुधातियएवंवेदत्रिःप्रथमांत्रिरुत्तमा
मन्वारुयज्ञस्यैरुसेनिघ्नन्निरुस्तंबलायाविस्वंसाय॥३॥२१॥अ
ग्नीषोमाभ्यांत्वाजुष्टंप्रोक्षामीत्याहाध्वर्युःसावित्रीर्हिदेवप्रथमा
यपित्रहतिसावित्रीमन्वारुतदाहुर्यदग्नीषोमाभ्यांप्रोक्षणीयमानास्या

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

मनुवाचाऽथकस्मात्सावित्रीमन्वाहेतिसवितावैप्रसवानामीशेसावित्र
प्रसूताएवैनैतत्प्रणयंतितस्मात्सावित्रीमन्वाहयेबृहस्पतिरि
तिब्रह्मणस्पत्यामन्वाहतदाकुर्यादग्नीषोमाभ्यांग्रहीष्यमाणाभ्यांम
नुवाचाऽथकस्माद्ब्रह्मणस्पत्यामन्वाहेतिब्रह्मवैबृहस्पतिर्ब्रह्मैवा
भ्यामेतत्पुरोगवमकर्णंवैब्रह्मण्वद्विष्यतिप्रदेव्यतुस्तृतेतिसस्तृ
तमेवतद्धंकरोतितस्माद्ब्रह्मणस्पत्यामन्वाहेतादेवाऽअमर्त्य
तित्वमाग्नेयंगायत्रमन्वाहसोमराजानंग्रहीष्यमाणंसोमंवैराजा
नंग्रहीष्यमाणमन्तरेणैवसदोहविर्धानाभ्यांसंस्तम
ग्निमयियात्यनयत्पुरस्तादेतिमाययेतिमायया हिसतमत्यनयत्तस्मा ३१
द्यस्याग्निंपुरस्ताद्धरंत्युपत्वाग्नेदिवेदिवऽउपत्रियंपानिनतामितितिस्र

श्चैकांचान्वाहैश्चरोऽद्वौसंयंतौयजमानंहिंसितोर्युश्वासौ
ऽर्वऽइतिनवतियमुवैनमपरंग्रहायंतितद्यतिस्रश्चैकांचा
न्वाहसंज्ञानावेवैनौतत्संगमयतिधतिष्ठायामिवैनौतत्स
तिष्ठेएयत्यात्मनश्चयजमानस्यवाहिंसायाऽअग्निर्ऽउषश्च्र
तिहर्यतश्चदित्याऽउत्याऽऽहूयमानायामन्वाहाग्नेयऽएवतद्ऽऽहु
मार्ऽतिंगमयतिसोमोऽजगातिगातुविदितेतथंसोमंगा
यत्रमन्वाहसोमराजानंग्रहीष्यमाणेरचयैवैनंतद्देवतयाश्चेन
छंदसासमर्हयतिसोमःसधस्थमासदद्दित्यासत्येनहिसतर्हि
भवतितदृतिऽअभ्येवानुब्रूयात्सप्तहोत्राग्नीध्रंऽऋत्वात्मस्यरा
ऽआवरुणस्तमश्चनेतिवैछवीमन्वाहऽऋतुरसंवत्सरमाऽऋतुस्यवै घ
सःऽआदधाऽइक्षमुत्तममहर्विदंव्रजंयविष्ठुःसविवांऽउपोर्णुते

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

इति यजुर्वेदे ब्राह्मणं प्रः सर्वास्माएतद्वारं दिवं प्रोत्यंतश्चुषागा
अदितिर्न्यधात्तिष्यपाद्यमानेचाहत्र्येनोनयोनिंसदनंधिया
कृतमित्यासंनाहरण्ययमासदंदेवएषतीतिहिरण्मयमिव
हवाएषएतद्देवेस्यंश्छदयतियद्गृहाञ्जिनंतस्मादितामं
चाहोस्वाद्यामसुरीविश्वदेवतिवारुण्यापरिदधा
तिवरुणदेवत्योवाएषतावद्यावदुपनह्योयावत्परिश्रि
तंनिधत्तेतस्यैवैनंतद्देवतयाश्चनछंदसाऽऽवयति
तंयद्युपवाधावेयुरन्यंवैछंदसंनेवावदच्चवरुणोवरुंतमि
त्येतयापरिदध्याद्यावद्योहान्यमिछतियावद्योहान्यं
ध्यायतितावद्योहंयन्नवतियत्रैवविद्वानेतयापरिदधा ॥३१॥

तिनस्मादेयंविद्वानेतयैवपरिदध्याद्गाएतावत्सत्तदक्षान्वाहरु
पसमह्वयतेदेयज्ञस्यसमृद्ध्यैपसमृद्ध्यैयत्कर्मक्रियमाणमा
भिवदतितासांत्रिंशत्प्रथमामन्वाहत्रिंशद्भातारुद्रविंशतिःसं
पद्यंतएकविंशोवैयज्ञापशुर्द्वादशमासाःपंचर्तवस्त्रयइमेलो
कास्तावादित्यएकविंशउत्तमाश्रुतिर्वाएतद्देवत्रसाम्नीस्तु
तिरधिपत्यंतुह्मस्यविरूपंतत्प्रजापतेरायतनंतत्साराज्यमश्नो
त्येतमेवैतावतिरिक्तविंशत्येकविंशत्या ॥४॥७॥३०॥इतिप्रथ
मपंचिकायांपंचमोध्यायःसमाप्तः॥७॥ ॥शके१७९५वर्षेज
यनामसंवत्सरेदक्षिणायनेशरदृतौकार्तिकमासेशुक्लपक्षेअ
ष्टमितिथिभानुवासरेचतुर्थ्यांपुस्तकंसंपूर्णम्॥शुभंभवतु॥छ॥ ॥२२॥

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

रोगौषधसंग्रहिका॥

KKSU LIBRARY
RAMTEK
441 106
M1057
Dist Nagpur

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

[OrderDescription]
,CREATED=26.10.20 11:04
,TRANSFERRED=2020/10/26 at 11:10:19
,PAGES=34
,TYPE=STD
,NAME=S0004535
,Book Name=M-1057-ETREY BRAHAMAN
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection

FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,

CC-0. In Public Domain.Kavikulguru Kalidas Sanskrit University Ramtek Collection